

**R. P. Sebastiani Izquierdo Alcarazensis Societ. Iesv Regii
Senatvs S. Inqvisitionis Hispaniarvm Qvalificatoris, Et
Olim Complvti Sacrae Theologiae Professoris. Opvs
Theologicvm, Iuxta atque ...**

Vbi De Essentia Et Attribvtis Divinis Vbertim Dissertivr ...

Izquierdo, Sebastián

Romae, 1670

Quæst. 2. In quonam consistant ideæ diuinæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77011](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77011)

porit in mente diuinā. Ita Plato in Timæo, vt affirmat August. 1. b. 12. de Ciuitate Dei cap. 26. Quocirca, inquit Vazq. 1. par. disput. 71. cap. 1. aut Aristot. Platonem non intellexit, aut ipsi m. l. gnè interpretatus est, vt liberius impugnet, asserens potuisse ideas vniuersales qualdam naturas separatas, & per se subsistentes, quarum participatione singularia producerentur. A qua doctrina tanquam ab impositione Aristotelis vindicat etiam Platonem Scot. in 1. distinct. 35. quest. vnica §. *Isud videtur*, & in 4. distinct. 50. quest. 3. §. *Respondeo*, dicit, Augustinum loquentem de ideis, sicut Plato loquebatur, Platonem autem posuisse eas in mente diuinā. Vnde August. lib. 1. retract. cap. 3. ait, Mundum intelligibilem, quem posuit Plato, esse rationem sempiternam, atque incommutabilem, qua fecit Deus sensibilem Mundum. *Quam*, inquit, qui negat esse, sequitur, vt dicat, Deum irrationabiliter fecisse, qua fecit. Stat item pro Platone Seneca Epistolā 65. egregiè exponens doctrinam eius. Hi enim post ceteras quatuor causas enumeratas ita profertur. *His quintam Plato dicit exemplar, quam ipse ideam vocat. Hoc est enim, ad quod respiciens artifex id, quod destabat, efficit. Nihil autem ad rem pertinet, utrum foris habeat exemplar, ad quod referat oculos, an intus, quod sibi ipse concepit, & posuit. Hæc exemplaria rerum omnium Deus intra se habet, numerosque & numerorum, qua agenda sunt, & modos mente complexus est, plenus his figuris est, quas Plato ideas appellat immortales, immutabiles, infragibiles. Itaque homines quidem pereunt, ipsa autem humanitas, ad quam homo effigitur, permanet, & hominibus laborantibus, inereuntibus, illa nihil patitur. Hæc Seneca.*

3 Addit August. quest. 46. citatā, verisimile non esse, quod sapientes, qui ante Plat. nem extiterunt, eiusmodi ideas non intellexerint, aut eas ignorauerint, *Siquidem*, inquit, *tanta in eis vis constituitur, ut nisi, his intellectis, sapiens esse nemo possit.* Meminit præterea August. eorum lib. 14. de Ciuit. cap. 25. lib. 5. de Genesi ad litter. cap. 13. & 14. lib. 65. question. quest. 26. Epist. 115. ad N. bridium, & Tract. 1. in Ioan. ad illud, *Quod factum est, in ipso vita erat, ita exponens, vt sensus sit, quidquid Deus fecit in tempore, in mente ipsius per sui ideam vitam ab æterno habuisse, siue vitali modo existisse. Quam expositionem sequuntur Beda, Rupertus, S. Tho. & alij; sed probabiliter tantum. Nam ille locus alijs modis legitur, & exponitur, etiam probabiliter. Tam certum autem censet August. ideas, quas rerum creandarum, & creaturarum rationes appellat, in diuinā mente contineri, quam certum est, Deum non irrationabiliter Mundum hunc, & omnia contenta in eo creasse. Id quod pulchrè cecinit Boet. lib. 3. de Consol. metr. 9. dicens.*

*Tu cuncta superno
Ducis ab exemplo pulchrum pulcherrimus ipse
Mundum mente gerens.*

Postuerunt item ideas in mente diuinā Dionysius cap. 5. de Diuin. nomin. Iustin. & Clemen. Alexand. vbi supra, Dion. apud Euseb. lib. 11. de Præparat. Euangel. cap. 11. S. Tho. 1. par. quest. 15. saepeque alibi; scribensque super illud ad Hebr. 11. *Fide intelligimus aptata esse secula Verbo Dei, vt ex inuisibilibus visibilia fierent.* Ita exponit, vt ex rationibus idealibus in Verbo Dei omnis creatura fieret. Cui expositioni consonat Anselm. ibidem.

dicens. *Ex inuisibilibus facta sunt visibilia, id est, ex intellectuāli mundo visibilibus. Inuisibilis enim Mundus in sapientiā Dei erat, & ad illius imitationem factus est iste visibilis.* Eo nimirum loquendi modo, quo Aristot. lib. 7. Metaph. text. 22. dixit, *Sanitatem, qua est in materia, esse à similitudine, qua est in animā Medici.* Quo etiam pacto loquitur lib. 12. text. 24. Stat itaque certum apud Philosophos, Patres, & Scholasticos, diuinas existere ideas; easque quales describit August. lib. 83. question. quest. 46. iam citatā dicens, *Sunt namque ideae principales forma quaedam, vel rationes rerum similes, atque incommutabiles, qua ipsa formata non sunt, ac per hoc æterna, ac semper eodem modo se se habentes, qua in diuinā intelligentiā continentur. Et, cum ipse neque oriatur, neque intereat, secundum eas tamen formari dicitur omne, quod oritur, & interire potest, & omne, quod oritur, & interit.* In quo verò consistant istæ diuinae ideas, non ita certum, sed sub controuersia inter Scholasticos est. Pro quo sit.

QVAESTIO II.

In quonam consistant ideae diuinae.

IN hoc omnes consentiunt, ideas diuinas non esse quidpiam extra Deum positum, ad quod ipse respiciens operetur; qua ratione artifex creatus saepe operatur respiciens ad exemplar externum, vt ipsum imitetur opere suo. Sed esse aliquid omnino positum intra Deum, suamque sedem habens in mente diuinā. Id quod sibi vult August. lib. 83. question. quest. 46. dum ait, *Has autem rationes ubi arbitrandum est esse, nisi in ipsa mente Creatoris? Non enim extra se quicquam positum intuebatur, vt secundum id constitueret, quod constituerebat: nam, hoc opinari, sacrilegium est.* Ceterum; quia in mente artificis secundum artem operatur duo sunt ab ipsa mente concepta, obiectum scilicet, quod sibi proponit imitandum, experimentum ue per opus externum, quod molitur, & cognitio, qua illud sibi proponit; ex quibus secundum dicitur conceptus formalis; existensque est in ipsa mente, a qua concipitur, existentia physica; primum autem dicitur conceptus obiectiuus; existensque est quatenus talis in ipsa mente, a qua concipitur, existentia dumtaxat intentionali, siue obiectiua. Tota difficultas huius questionis stat in determinando, an idea existens in mente Dei veluti Artificis supremi omnium rerum creatarum, & creabilium consistat in conceptu obiectiuo per ipsarum creationem imitando, siue experimento, vel in conceptu formali eius, vel in vtroque. Quod si in obiectiuo; an istud cum ipsa essentia Dei, vel potius cum creaturis ipsis sit identificatum realiter; & qua ratione.

Prima sententia ideas diuinas creaturarum in ipsis creaturis prout obiectiue existentibus in mente Dei secundum suum esse possibile consistere, docet. Ita Scot. in 1. distinct. 35. quest. vnic. Ocham. ibid. quest. 5. Gabriel. quest. 5. artic. 2. Durand. distinct. 36. quest. 3. Arriag. 1. par. disp. 23. sect. 4. & alij.

Secunda sententia longè communior ideas diuinas

minas creaturarum in ipsâ essentia Dei prout aliquo modo relatâ, seu comparatâ ad creaturas consistere dicit. Quod tamen variè à varijs exponitur. Alij enim ponunt rationem ideæ creaturarum in essentia diuinâ, in quantum hæc quædam similitudo est illarum ab eis imitabilis. Sic S. Tho. 1. par. quæst. 15. artic. 1. & 2. Et Thomistæ communiter. Quorum multi similitudinem physicam intelligunt, quam creaturæ censentor habere cum essentia diuinâ titulo continentie eminentialis, quâ secundum totam suam perfectionem continentur in illâ. Alij rationem ideæ creaturarum ponunt in essentia diuinâ, in quantum eare ipsâ est illarum cognitio, atque adeo similitudo expressa non physica, sed intentionalis. Ita Soar. disput. 25. Metaph. sect. 1. & lib. 3. de Attrib. cap. 5. Vazq. 1. par. disput. 72. cap. 2. Tann. disput. 2. quæst. 9. dubit. 1. Gran. tract. 7. de Scient. disput. 1. Martinoh. disput. 12. de Scient. sect. 4. & alij. Quæ quidem sententia scientiæ diuinæ de creaturis ab essentia Dei indistinctæ tanquam exemplari obiectiuo aliquo modo reflexè cognito, vt sicque à creaturis imitabili rationem ideæ attribuit: non verò tanquam merâ propositioni alterius obiectiuo exemplaris. Alij denique rationem ideæ creaturarum ponunt in essentia diuinâ, quatenus eare obiectum infinitum est ducens in cognitionem omnium factibilium à Deo, eoque modo representans, seu faciens per cognitionem ipsam representari creaturas intellectui diuino. Ita Smising. tract. 3. de Deo disput. 2. quæst. 7. & Queros cum alijs tom. 1. de Deo in comment. quæst. S. Tho. quæst. 15. artic. 1. num. 8. Et sanè diuinæ ideæ in ipsâ essentia, siue entitate Dei aliquo modo sumpta ponendas esse, concors Sanctorum Patrum sententia est, vt testantur, multique adductis testimonijs comprobant Ruiz disput. 82. de Scient. sect. 2. & Petauius lib. 4. Theolog. dogm. cap. 10. & 11.

7 Tertia sententia, ideæ diuinæ ex conceptibus formalibus simul, & obiectiuis in mente Dei existentibus coalescere, censet, ex intellectio-nibus scilicet, quibus Deus cognoscit creaturas à se factibiles prout tales, & ex creaturis ipsis prout obiectiuè existentibus in mente diuinâ medijs eiusmodi intellectio-nibus. Ita Vekenus tom. de Deo disput. 20. de Scient. cap. 3. Carleton tom. 1. Theolog. disput. 35. sect. 2. Ouiedo controuer. 11. Physic. punct. 3. Lynce lib. 4. Physic. tract. 11. cap. 2. & alij. Qui, quatenus in intellectio-nibus, quas Deus à se realiter indistinctas habet de creaturis possibilibus, rationem ideæ ponunt, cum Aucto-ribus secundæ sententiæ prout illam ponentibus in essentia Dei, censent, se conuenire: cum Aucto-ribus autem primæ, quatenus insuper ponunt illam in obiectis talium intellectio-num: sicque omnes omnium sententiæ quadamtenus conciliare. Ponunt autem hi Auctores rationem ideæ in intellectio-nibus diuinis de creaturis factibilibus, non, vt in exemplari obiectiuo, vt ponebant Soar. Vazq. & alij relati num. 6. pro secundo modo dicendi, sed, vt in exemplari formali, cuius munus dumtaxat est menti proponere obiectiuum; putantes, ex vtroque componendum venire exemplar integrum, & totale. Quid autem in hac controuer-siâ ego dicendum censeam, sequentibus propositionibus exhibeo.

Propositio 1.

Cùm Deus efficit creaturam, cognitio diuina de creaturâ prout factibili, & ipsa creatura ad talem effectio-nem concurrunt mouendo, seu inducendo, seu dirigendo ad illam, vnaquæque suo modo; cognitio quidem per esse physicum, creatura autem per esse intentionale, siue obiectiuum, quod habent in mente diuinâ. Nihil autem est, quod vetet asserere, concursum creaturæ in sui effectio-nem causæ exemplaris concursum esse. Vtrum autem concursus cognitionis etiam causæ exemplaris, vel conditionis causandi dicendus sit, quæstio est fermè de modo loquendi.

Prima pars huius propositionis certa est apud omnes. Quia nemo negat, neque negare potest, Deum per cognitionem, quam habet de creaturis prout possibilibus, atque adeo prout à se factibilibus, dirigi, induci, mouerique ad eas efficaciter decernendas, atque adeo efficiendas; ipsamque proinde cognitionem in earum effectio-nem influere. Nemo similiter negat, neque negare potest, eiusmodi influxum cognitionis principalis deriuari ab eius obiecto; atque ita obiectum cognitionis esse, quod principalis, suo tamen modo, & media cognitione sui dirigit, inducit, & mouet ad sui effectio-nem, sicque in eam influit. Quandoquidem Deus impulsus, attractusque à bonitate, quam cognoscit in creaturâ, ad illam volendam efficaciter, & consequenter efficiendam se se determinat. Quod ipsum est, creaturam à bonitate suâ indistinctam per sui cognitionem mouere Deum ad sui effectio-nem, sicque in illam influere. Stat itaque certum, cùm Deus efficit creaturam, cognitio-nem diuinam de creaturâ prout factibili, & ipsam creaturam ad talem effectio-nem concurrere, siue in eam influere. Quæ est prima pars propositionis.

Ex quo probanda venit secunda. Quia, quemadmodum bonitas creaturæ prout cognita à Deo, atque adeo per esse obiectiuum, quod habet in mente diuinâ, concurrat ad sui effectio-nem, atque adeo ad esse existentielle, quod postea habet à parte rei concursu proprio causæ finalis. Ita forma, siue structura creaturæ prout cognita à Deo, atque adeo per esse obiectiuum, quod habet in mente diuinâ, potest concurrere ad sui effectio-nem, atque adeo ad esse existentielle, quod postea habet à parte rei, concursu proprio causæ exemplaris. Quia, sicut facere rem taliter bonam; quia propter talem bonitatem præintenta est, indicat causalitatem causæ finalis. Ita facere rem taliter formatam, vel structam, quia cum tali formâ, vel structurâ est præconcepta, causalitatem indicat causæ exemplaris. Quod si creaturis secundum esse obiectiuum, quod habent in mente diuinâ, ratio, seu quidditas causæ exemplaris conuenire potest, de factoque subinde conuenire censenda est respectiuè ad esse existentielle, quod accipiunt à parte rei, quando à Deo efficiuntur; eodem pacto ratio, seu quidditas ideæ venit eis adscribenda: quia idea, & causa exem-

exemplaris in idem recidunt, vt constat ex dictis quæst. 1.

10 Id quod confirmatur primò ex ipsa etymologia idæ, quæ formam exemplarem sonat iuxta dicta ibidem. Munus autem formæ exemplaris potius obiecto cognito conuenit, quàm cognitioni. Secundò confirmatur testimonijs recitatis quæst. 1. Senecæ referentis sententiam Platonis, & S. Anselmi exponentis locum Pauli ad Hebr. 11. A quibus idæ diuinæ clarè ponuntur non in actibus scientiæ Dei de creaturis, sed in eorum obiectis. Quibus videtur consentire August. dum loco relato ibidem ait, idæ in diuinâ intelligentiâ contineri: siquidem, quod continetur in intelligentiâ, non ipsa intelligentiâ est, sed eius obiectum.

11 Sed contra hanc propositionis partem obijcitur primò ex Soar. disput. 25. Metaph. sect. 1. supra citatâ num. 21. Idem non potest esse causa sui ipsius, sed idæ diuinâ est causa exemplaris creaturæ. Ergo idæ diuinâ non potest esse idem cum creaturâ prout obiectiue existente in mente diuinâ. Distinguo maiorem. Idem secundum esse physicum non potest esse causa physica sui ipsius quoad idem esse physicum; concedo maiorem. Idem secundum esse intentionale non potest esse causa intentionalis sui ipsius quoad esse physicum; nego maiorem. Et concessa minore. Nego consequentiam. Vide id in fine; qui secundum esse intentionale, quod habet in mente illum cognoscentis, & pratendentis, causa intentionalis est sui quoad esse physicum iuxta sententiam omnium. Nec potest ad rem dari idonea disparatas inter causam exemplarem, & causam finalem, vt tandem animaduertit ipse Soar postquam ceperat illam dare ibidem num. 22.

12 Secundò obijcitur ex Vazq. 1. par. disput. 71. cap. 2. Causa exemplaris est illa, ad cuius instar, ad cuiusve similitudinem effectus fit. Ergo de ratione causæ exemplaris est distingui ab effectu, quem causat: quia nihil dici potest fieri ad instar sui, aut ad similitudinem sui. Atqui obiectum scientiæ, quam Deus habet de creaturâ, ipsissima creatura est: cognoscit enim illam clarissimè, sicuti est in se, illaque proinde idem omnino est obiectiue in scientiâ diuinâ, quod est re ipsâ in se. Ergo obiectum scientiæ, quam Deus habet de creaturâ, causa exemplaris ipsius creaturæ esse non potest, atque adeò nec idæ eius.

13 Hoc argumento ductus Vazq. singulariter in re præsentî aliter de Deo, & aliter de creato artifice philosophatur, attribuens quiditatem, & munus causæ exemplaris in mente quidem artificis creati conceptui obiectiui; in mente verò Dei conceptui formali. Eo videlicet, quòd artifex creatus, vt ipse supponit, nunquam præconcepit eandem rem artificiosam, quam intendit efficere, sed aliam sibi effingit ad similem illi, ad cuius normam illam facit. Quo locus superest, vt conceptus obiectiuius eius, ad quem solum, non ad formalem, respiciens operatur, vt pote distinctus à re faciendâ, ipsius possit esse, de factoque sit causa exemplaris. At verò in Deo supremo artifice, quia conceptus obiectiuius, quem format de creaturâ titulo identitatis cum illâ non potest esse exemplar eius, aliud est querendum, quod tale sit: nihil autem aptius quàm essentia diuina, prout est cognitio, atque adeò representatio creaturæ; quo titulo à creaturâ imitabilis est; ac proinde cognita à Deo ipsum inducit, siue dirigit, vt, ad similitudinem sui creaturam efformet.

14 Multa tamen in hac Vazq. doctrinâ mihi non placent. Censeo enim primò cum cæteris Theologis, non aliter impræsentiarum de artifice increato, quàm de creato, philosophandum esse. Quia non est, cur causa exemplaris in increato sit alterius rationis, alteriusve essentie, quàm in creato; tamque diuersæ, vt in increato consistat in ipsius cognitione prout cognita simili rei efficiendæ similitudine dumtaxat intentionali, quæ minis propria, ad remque ineptâ videtur esse iuxta dicenda; in creato verò consistat in obiecto eius prout cognito simili rei efficiendæ similitudine physicâ, quæ magis propria, & ad propositum citra omne dictum apta est.

15 Secundò censeo, falsum esse, quòd artifex creatus nunquam præconcepit eandem rem artificiosam, quam intendit efficere, sed aliam ei ad similem. Nam, si sermo sit de artifice creato cognoscente per species alienas, vt nos homines pro statu præsentî concipimus cuncta obiecta insensata; estò sit verum, conceptum ab illo formatum de re efficiendâ distinctum, diuersumque ab ipsâ re esse, vt pote formatum medio phantasmate sensibili subrogato pro illâ iuxta doctrinam latè à nobis expositam in Pharo Scient. disput. 2. quæst. 3. falsum tamen est, illum sub tali substituto conceptu non cognoscere rem eandem, quam intendit efficere, sed aliam; quia pro eadem re à se efficiendâ, non pro aliâ, subrogat intellectus eius tale phantasma, eo quòd eadem ipsa est, & non alia, quam medio tali substituto cognoscere intendit. Quemadmodum, quando credimus Angelum Gabrielem Beatissimam Mariam Virginem salutasse, ipsummet Gabrielem, non alium Angelum concipimus, atque cognoscimus; tamen illi sub phantasmate substituto cuiusdam pulcherrimi iuuenis concipiamus. Recognosce totam doctrinam datam loco citato. Iam verò, si sermo sit de artifice creato cognoscente per species proprias, vt Angeli, & Beati cognoscunt pleraque eorum, quæ cognoscunt, tenendum proculdubio est, illum eandem rem artificiosam, quam facere intendit, non aliam, prout factibilem à se præconcepere proprio conceptu: ipsamque met subinde prout in mente talis artificis causam sui exemplaris esse prout existentis à parte rei. Vniuersaliter enim omnis artifex idem ipsum, quod ad extra manibus efformare pratendit, prius ad intra mente suâ pratendit efformare, non aliud. Quod adeò verum est, vt etiam, quando vitur exemplari exteriori, vt eo inuetur ad formandum aliquid illi simile, quemadmodum non inuatur ad formandum manibus ipsummet, sed illud ei simile, quod pratendit; ita neque inuatur eo ad vltimatè formandum mente ipsummet, sed illud ei simile, quòd pratendit, vt tandem manibus exprimat ad extra idem ipsum, quod mente habet præconceptum ad intra.

16 Hinc censeo tertio, falsum esse, quòd tantam principium supponit Vazquez, totam doctrinam suam fundans in illo: nimirum, esse de ratione exemplaris obiectiui distingui ab effectu causando ab illo. Hoc namque dumtaxat est verum de exemplari obiectiui exteriori, de interiori verò non item; sed potius oppositum; identificari videlicet cum effectu ab illo causando, quantum patitur modus cognoscendi, quem artifex illo usus habet. Nec obstat, quòd dici communiter solet effectus exemplaris obiectiui ad

ad instar illius, siue ad illius similitudinem fieri; quasi denotetur per id distinctio inter exemplar, & effectum. Primo; quia ut talis modus loquendi cum sufficiente rigore verificetur, sat est distinctio, siue diuersitas status, quos eadem res habet prout exemplar, & prout effectus sui: cum sit exemplar prout in statu obiectiuo mentis artificialis, effectus autem prout in statu existentiali reali. Secundò; quia vox *similitudo* in usu satis communi non recusat identitatem realem: cum dicant Theologi, Verbum diuinum procedere à Patre in similitudinem naturæ; tametsi eadem sit natura Patris, & Verbi: vulgòque dici solet, nihil esse cuiuslibet rei magis simile, quam ipsa sibi. Tertio; quia prædictus modus loquendi fortasse introductus est circa exemplar externum, quod à suo effectu distinctum est, indeque minùs cautè extensus etiam ad internum. Certè Plato, Seneca, & Aristoteles hoc definiens nullam inter ipsum, & effectum indicant distinctionem. Cum dicat Seneca ex Platone, ut vidimus quæst. 1. *His quintam Plato adiicit exemplar, quam ipse ideam vocat. Hoc est enim, ad quod respiciens artifex id, quod destinabat effici.* Et Aristoteles, exemplar esse, *In quod respiciens artifex operatur.* Ex quibus patet, quid respondendum sit ad objectionem factam ex Vazq. num. 12. Quomodo autem etiam sit falsum, quod ipse, & alij cum eo citati num. 6. dicunt; scientiam videlicet diuinam de creaturis exemplar obiectiuum earum esse, ex infra dicendis proposit. 3. constabit.

17 Tertia denique pars præsentis propositionis indeprobanda venit; quia, semel statuto, quod scientia diuina de creaturis prout factibilibus, & obiectum eius prout tale ad causalitatem causæ exemplaris concurrunt, imò, quod concursus obiecti mediâ scientiâ ipsâ præstatur, hac videlicet concurrente per suum esse physicum, obiecto autem per esse intentionale; seu obiectiuum, quod in mente Dei habet, quatenus representatum, atque adeò præiens ibi factum per scientiam: hoc, inquam, toto de re ipsa semel statuto, vtrum integra causa exemplaris ex scientiâ, & obiecto componi dicenda sit; vel solùm obiectum appellandum sit causa exemplaris, scientia autem conditio cauendi non parum habere videtur quæstionis de nomine. Circa quam nos loquentes cum plerisque, ut oportet, rationem causæ exemplaris, atque adeò ideæ non soli obiecto, sed scientiæ simul adscribemus proposit. 5. modo ibi explicando.

Propositio 2.

18 *Essentia Dei nequiquam est, aut esse potest idea obiectiuâ creaturarum prout ipsis creaturis physicè similis.*

Est contra Thomistas illos, quos supra num. 6. pro primo dicendo modo commemorauimus. Probatumque facile. Quia de ratione ideæ obiectiue aut est identitas cum effectu ab ipsâ cauendo, quantum modus cognoscendi artificis patitur, iuxta dicta circa propositionem primam; aut saltem est exacta similitudo cum ipso effectu, talis ut minimùm, qualis inter indiuidua eiusdem speciei reperiri solet; perperam siquidem ad depingendam figuram hominis assumeret quispiam pro exemplari figuram equi, aut arboris, aut lapidis; perperamque diceret quispiam,

Deum pro ideâ obiectiuâ à se præconceptâ habuisse naturam aut equi, aut arboris, aut lapidis ad formandam naturam hominis, ut est notissimum. Sed essentia Dei longè est dissimilior physicè creaturis, quam sunt dissimiles inter se quæuis creaturæ specie diuersæ, ut non minùs est notum; longissimèque proinde abest, ut exactam similitudinem physicam cum illis habeat. Ergo essentia Dei nequiquam est, aut esse potest idea obiectiuâ creaturarum prout ipsis creaturis physicè similis. Continentiam autem eminentialem, qua creaturæ dicuntur contineri in essentiâ diuinâ tanquam in causâ, nullam eis similitudinem physicam cum illâ præbere, æquè cunctis est notum. Quia continentia eminentialis effectus in suâ causâ æquiuocâ, qualis est essentia diuina respectu creaturarum, potius supponit dissimilitudinem inter talem effectum, & talem causam, quam eis præbet similitudinem.

Sed obijci solet illud Genes. 1. *Faciamus 19 hominem ad imaginem, & similitudinem nostram.* Quasi per id significetur, essentiam diuinam esse ideam hominis. Respondeo primò, licet ita esset, non inde sequi, essentiam diuinam ideam esse cæterarum creaturarum. Respondeo secundò, non ita esse. Quia per eam sententiam tantùm intenditur significari, præstantius assimilari hominem Deo, quam assimilantur cætera creaturæ inferiores cum illo creatæ, præsertim in gradu intellectui, rationalis, & liberi. Non verò significari intenditur tam exacta similitudo inter hominem, & essentiam diuinam, quam opus erat, ut hæc illius esset idea propriè, & strictè sumpta. De qua in præsentis sermo est.

Quomodo autem S. Tho. citatus etiam num. 20 6. longè diuerso titulo, quam similitudinis physicæ cum creaturis, velit, essentiam diuinam esse ideam creaturarum, ex dicendis infra proposit. 5. constabit.

Propositio 3.

21 *Essentia diuina neque est, neque esse potest idea obiectiuâ creaturarum titulo similitudinis intentionalis, quam dicitur habere cum illis, in quantum Dei sapientia, siue scientia de ipsis prout factibilibus est.*

Hæc propositio est contra Soar. Vazq., & alios citatos supra num. 6. pro secundo modo dicendi. Moueor autem ad illam primò; quia de ratione exemplaris obiectiuæ, si non identitas iuxta dicta circa propositionem primam, saltem exacta similitudo physica cum suo effectu videtur esse: qualis haud dubiè reperitur de facto in omnibus exemplaribus, quæ artifices creati usurpant ad sua artificiosa opera fabricanda: non enim poterit effectus dici cum veritate, prout debet, factus ad instar, ad similitudinemque exemplaris, si hoc sit illi physicè valde dissimile, atque adeò specie, aut etiam genere diuersum, ut satis ex se videtur notum. Sed similitudo intentionalis, quam scientia Dei de creaturis habet cum illis, tam magnam secum compatitur physicam dissimilitudinem cum eisdem, ut scientia, & creaturæ non solùm specie, sed etiam genere sint diuersæ inter se, ut est certum. Ergo scientia Dei de creaturis titulo similitudinis

intentionalis, quam cum eis habet, exemplar obiectiuum, siue idea obiectiua earum esse non potest.

22. Secundo moueor; quia similitudo intentionalis, qua tribui solet cognitioni respectu obiecti, reuera nulla est; tribuitur enim a non bene apprehendentibus representationem obiecti, quam importat cognitio, per modum representationis in similitudine physica consistens, qua imago externa materialis representare dicitur suum prototypum; cum tamen representatio cognitionis, seu potius presentatio aliud non sit, quam tractio quaedam intentionalis, qua cognitio ad mentem cognoscentis obiectum trahit, illudque ipsi presentat, seu praesens ponit: in quo nihil prorsus similitudinis cognitionis cum obiecto interuenit.

23. Tertiò; quia, si qua similitudo sufficiens ad rationem ideae obiectiuae inter cognitionem, & eius obiectum interueniret, cognitio quauis creata idea obiectiua Dei esse posset ad eius obiectum efficiendum. Quod tamen a nemine dictum est; & videtur absurdum.

24. Quarto; quia, si cognitio titulo representationis, seu notificationis, qua cognoscenti representat, seu notificat suum obiectum, posset cognoscenti deferuire pro idea obiectiua ad ipsum obiectum efficiendum, etiam signum externum siue vocale, siue scriptum, quod suo etiam modo representat, siue notificat cognoscenti obiectum a se significatum, ad tale obiectum efficiendum posset pariter cognoscenti deferuire pro idea obiectiua. Quis autem non videt, quam sit impossibile, ut nomen hominis siue scriptum, siue prolatum exemplar obiectiuum sit ad ipsum hominem efformandum. Stet ergo, essentiam diuinam, prout scientia de creaturis est, titulo similitudinis intentionalis, quam cum illis habere dicitur, ideam obiectiuam earum esse non posse, vt nostra propositio fert.

Propositio 4.

25. Essentia diuina neque est, neque esse potest idea obiectiua creaturarum, quatenus est obiectum infinitum ducens in cognitionem omnium factibilium à Deo, prout dicunt Auctores pro quarto modo dicendi citati supra num. 6.

Est clarum; supposita doctrinà statuta proposit. 3. Si enim essentia diuina, prout est cognitio, atque adeò representatio actualis creaturarum, idea obiectiua earum esse non potest, iuxta ibi dicta, multò minus poterit esse talis titulo obiecti inducentis, siue determinantis ad ipsam cognitionem. Etenim, est cognitio de creaturis idea obiectiua earum esset, adhuc essentia diuina quatenus obiectiue determinans ad talem cognitionem, vt sicque obiectiue causans illam, causatiue vt summum, non formaliter, creaturarum idea vocari posset. At, posito, quòd dicta cognitio non sit idea creaturarum, sicuti proposit. 3. statutum est, essentia diuina prout obiectiue ad illam determinans ne causatiua quidem idea creaturarum poterit dici, vt constat; siue determinet ad illam ob connexionem cum creaturis, vt opinantur aliqui, siue ob continentiam eminentialem earum, vt alij putant, siue vt nos censemus prout ab intellectu diuino compre-

hensibilis iuxta latè exposita supra disput. 25. quaest. 2.

Propositio 5.

Essentia diuina, in quantum est sapientia, siue scientia, siue cognitio actualis de creaturis prout factibilibus, idea formalis earum dicenda est, constituens nimirum simul cum obiecto suo, quatenus eius est propositio, tanquam cum idea obiectiua integram ideam diuinam ipsarum creaturarum.

Consentio in hac propositione cum Aucto-
bus tertiæ sententia relate supra num. 7. Arbitrorque secundum illam interpretandos, ad ipsamque trahendos Patres, S. Thomas, & alij Theologi, qui essentia diuinæ prout ad creaturas factibiles comparata; sapientiaue Dei, seu scientia de illis rationem ideae creaturarum attribuunt. Probari autem potest huius propositionis doctrina primò ex August. Qui dum lib. 83. Quaest. quaest. 46. saepeque alibi docet, ideas formas quasdam, vel rationes rerum creandarum esse in mente Creatoris existentes, illam videtur indicare; quatenus per formas obiecta, per rationes autem tum ipsa obiecta, tum actus diuinæ scientia de illis videtur intelligere; siquidem ratio tum pro cognitione, tum pro obiecto cognito solet communiter usurpari; pro cognitione quidem, vt, cum dicimus, operari aliquem secundum dictamen rationis; pro obiecto autem, vt, cum addimus, posse illum de operatione sua rationem reddere. Quòd vtrumque videtur conuixisse August. cum dixit loco citato. *Restat, vt omnia ratione sint condita; nec eadem ratione homo, qua aquus: hoc enim absurdum est existimare. Singula igitur proprijs creati sunt rationibus.* Distinctio siquidem rationum, quibus singula facta à Deo sunt, non ab actibus scientia diuinæ, qui re ipsa sunt idem, sed ab obiectis eorum factibilibus desumenda venit; vt constat. Eandem doctrinam planè supponit August. tract. 1. in Ioan. dum illud, *Quod factum est, in ipso vita erat.* per diuinas explicat ideas, iungens in illis cum vita diuinarum cognitionum earum obiecta prout in illis existentia obiectiue; idque declarans ab exemplo artificis creati facientis arcam visibilem ad instar arce inuisibilis, quam habet in mente. Ait itaque, *Faber facit arcam.* Primò in arte habet arcam: si enim in arte arcam non haberet, non esset, vnde fabricando illam proferret. *Attendite ergo arcam in arte, & arcam in opere.* Arcam in opere non est vita; arca in arte vita est; quia viuunt animæ artificis; ubi sunt ista omnia antequam proferrantur. *Sic ergo fratres charissimi, quia sapientia Dei, per quam facta sunt omnia, secundum artem continet omnia, antequam fabricet omnia: hec, quae sunt per ipsam artem, non continuo vita sunt; sed, quidquid factum est, vita in illo est. Terram vides, est in arte terra. Cælum vides; est in arte cælum. Solem, & Lunam vides; sunt & ista in arte. Sed foris corpora sunt, in arte vita sunt.*

Secundò eadem doctrina propositionis ex 27 S. Tho. probari potest, quatenus 1. par. quaest. 15. supra citata ex vna parte ideas diuinas creaturarum saepe ponit in essentia diuinæ prout respicientem ipsas creaturas; ex alia verò parte idearum pluralitatem desumit à pluralitate ipsarum creatur.

aturam quatenus intellectarum à Deo. Quo diuinas ideas ex duobus videtur componere, nempe ex Dei essentia, in quantum est intellectio creaturarum, & ex ipsi creaturis, in quantum obiectiue sunt in ipsa Dei intellectu. Dicit itaque artic. 2. in corp. postquam statuerit vt certum, in mente diuina esse plures ideas. Hoc autem quomodo diuina simplicitati non repugnet, facile est videre, si quis consideret, ideam operati esse in mente operantis, sicut, quod intelligitur, non autem sicut species, qua intelligitur, quæ est forma faciens intellectum in actu. Forma enim domus in mente edificatoris est aliquid ab eo intellectum, ad cuius similitudinem domum in materia format. Non est autem contra simplicitatem diuini intellectus, quod multa intelligat; sed contra simplicitatem eius esset, si per plures species eius intellectus formaretur. Vnde plures ideae sunt in mente diuina vt intellectus ab ipso.

28 Tertio probanda ratio est propositionis nostræ doctrina, Et primum, quod ideæ obiectiue creaturarum sint ipsæ creaturæ secundum esse obiectiuum, quod habent in mente diuina mediâ scientiâ, qua prout factibiles cognoscuntur à Deo, per ea, quæ diximus circa proposit. 1. manet sufficienter probatum. Insuperque confirmari potest ex communi doctrinâ multorum Patrum, atque Philosophorum, quorum testimonia refert Petauius lib. 4. Theolog. dogm. cap. 10. & 11. duplicem Mundum cognoscentium, Cælumque duplex, ac Terram duplicem, & cætera proinde duplicia: alterum intelligibile, & sub aspectum non cadens, scilicet quantum ad esse obiectiuum, quod habet in mente diuina; alterum externum, & aspectabile, quantum ad esse videlicet existentielle, & physicum, quod habet à parte rei. Quo plene supponunt, Mundum illum intelligibilem, partesque eius intelligibiles ideas obiectiuas esse, quibus Deus ad istum visibilem Mundum cum suis partibus fabricandum directus est.

29 Deinde, quod actus scientiæ diuinæ ad creaturas, prout factibiles terminati sint ideæ formales ita, vt ex eis, & ex obiectiuis integræ totalique creaturarum resultent ideæ, probatur. Quia, proprium munus integræ, & totalis ideæ est dirigere artificem ad conformandum suam operationem, & opus eum ideâ ipsâ. Sed talis directio tum ab obiecto, quod proponitur imitandum, siue exprimendum per opus externum artificiosè factum, tum à cognitione, per quam proponitur, præstatur; à cognitione quidem proponendo, & quasi mentaliter formando id, quod per opus externum imitandum, seu exprimendum est; ab obiecto autem sese imitabile, seu expressibile obijciendo, siue præbendo. Igitur integræ, & totalis ideæ ex obiecto imitabili, seu expressibili, ex cognitioneque illud proponente coalescit tanquam ex duabus ideis partialibus alterâ obiectiuâ, & alterâ formali. Et consequenter actus scientiæ diuinæ ad creaturas prout factibiles terminati ita sunt formales ideæ, vt ex eis, & ex obiectiuis integræ totalisque creaturarum resultent ideæ. Quod erat probandum.

30 Dices. Id solum dicitur exemplar, atque adeo & ideæ, quod artifex intendit imitari. At non intendit imitari conceptum formalem, sed tantum obiectiuum. Ergo solus hic exemplar, atque adeo & ideæ venit dicendus. Distinguo maiorem. Quod artifex intendit imitari tum per opus artificiosum, tum per ipsius effectiorem; conce-

do: per solum opus artificiosum; nego. Deinde minorem. At non intendit imitari conceptum formalem per opus artificiosum; concedo: per ipsius effectiorem; nego. Et nego consequentiam. Itaque, quemadmodum exequens, quod præscribit lex, aut dictamen rationis, non solum conformiter ad opus præscriptum, sed etiam conformiter ad legem, aut dictamen dicitur operari; quatenus id ipsum exequitur, quod dicit, siue præscribit lex, aut dictamen. Ita, qui facit opus artificiosum, non solum exemplari obiectiuo, quod ars proponit, siue præscribit, sed ipsi arti dicitur conformari; secundum artemque, siue secundum regulas artis operari, quatenus id ipsum exequitur, quod ars, siue artis regulæ, quæ cognitiones sunt operis artificiosi efficiendi, dicant, siue præscribunt.

Sed dices rursus. Causa finalis integræ solum bonum propositum per cognitionem est; non verò aggregatum ex ipso bono, & cognitione: hæc enim tantum est conditio causandi; tamen bonum aliter, quam mediâ illâ tanquam applicatione quadam sui ad causandum, finaliter causare non possit. Igitur causa etiam exemplaris solum exemplar obiectiuum propositum per cognitionem est; non verò aggregatum ex ipso exemplari, & cognitione: hæc enim tantum erit conditio causandi; tamen exemplar aliter, quam mediâ illâ tanquam applicatione quadam sui ad causandum, exemplariter nequeat causare. Non desunt qui negent antecedens, putantes, causam etiam finalem ex bono voluntari propositum, & ex cognitione proponente ipsum constari. Ita enim docet Lynce in sua Physicâ tract. 10. cap. 2. Sed ego, concesso antecedente. Nego consequentiam. Est enim discrimen ad rem inter causam finalem, & exemplarem: quod causa finalis mouet per modum cuiusdam consequibilis ab operante propter ipsam. Solum autem bonum propositum est consequibile ab illo, non item eius propositio, quæ iam habetur. At causa exemplaris mouet per modum cuiusdam imitabilis ab operante secundum ipsam. Non autem solum exemplar obiectiuum, sed eius etiam propositio suo modo est imitabilis ab illo; prout explicatum est.

QVAESTIO III.

Quanam alia circa diuinas ideas determinanda restent.

Dico, quæ per quæsiunculas sequentes proponuntur, & definientur.

31 Quæritur enim primò. Vtrum in Deo sint plures ideæ. Dicendum est, esse plures. Id enim docent August. verbis relatis supra num. 26. & alij Patres; S. Thom. loco citato num. 27. & cæteri Theologi. Quorum, qui censent in solis actibus scientiæ Dei diuinas ideas consistere, communiter ponunt eas inter se distinctas, & plures dumtaxat per rationem. Deberent tamen illas ponere realiter inter se distinctas, & plures, qui ex ijs actus diuinos complent per connotata extrinseca, vt Vazq. & alij: Siquidem iuxta horum sententiam actus scientiæ de creaturis prout possibilibus, in quibus ideas ponunt, præter diuinas formalitates realiter identificatas cum Dei essentia, & inter se, ipsas creaturas possibiles claudunt de con-